

JÁRVÁNYÜGYI RENDELET, BÉCS, 1679

A járványok a 17. század városait szinte évente sújtották: nemcsak a pestis, hanem a nátha, a kanyaró, a himlő, a torokgyík, a dizentéria és még sok egyéb kórság is pusztított, különösen a csatornázatlan, szennyes környezetben élő, rosszul táplált városi lakosság körében. A középkorban a városok még külön-külön próbáltak védekezni a fenyegetéssel szemben: a 13-14. században Velencében és Raguzában létesítették az első karanténokat és lazarétumokat. Bár a 17. században a központosított államok kialakulása nagyobb szabású egészségügyi rendszabályokat is lehetővé tehetett volna, az állami egészségügyi, a járványügyi védvonal (*cordon sanitaire*), a kötelező védőoltás stb. intézménye csak a 18. század második felének vívmánya lesz.

1679-ben, Bécsben még mindig a régi városi eszköztárhoz kellett folyamodni, vagyis a város elzárásához, a betegek és holtak minél gyorsabb eltávolításához, a fertőzőgócok elrekesztéséhez vagy megsemmisítéséhez. Az itt következő szöveg érdekessége, hogy kiderül belőle: központi intézkedések ide vagy oda, az egészségügyi „személyzetet” ekkoriban csak a veszély idejére alkalmazták, pontosabban jelölték ki kellő fenyegetések közepette, vagyis nem képzett szakemberek végezték a járványügyi feladatokat. Az is kiderül e részletből, hogy a császár ekkoriban is még csupán időszakos érvényű rendeletekkel szabályozta a járványügyet. Magyarországon az első olyan egészségügyi rendeletre, amely törvényerejűnek tekinthető (*Generale Normativum in Re Sanitatis*) és amely nem csak rövid időszakra szolt, egészen 1770-ig kellett várni.

Járványügyi rendelet, 1679. szeptember 9.¹

Mi, Lipót, Isten kegyelméből választott római császár, a Német Birodalom örökös gyarapítója, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország, Szlavónia stb. királya, Ausztria főhercege, Burgundia, Stájerország, Karintia, Krajna és Württemberg, Felső- és Alsó-Szilézia hercege, Morvaország, illetve Felső- és Alsó-Laussnitz örgrófja, Habsburg, Tirol és Görtz stb. grófja, mindenkivel tudatjuk, hogy a Bécsbe, a mi rezidenciavárosunkba behurcolt járvány elleni minden lehetséges óvintézkedés meghozatala érdekében a következő határozatot és rendeletet adjuk ki. Tehát:

Először is a teljes járványügy igazgatója, Johann Andreas von Liebenberg császári városbíró mellé két asszisztentst, Simon Stephan Schuster és Daniel Fockhy belső tanácsosokat rendeljük.

Másodszor: a város mindegyik negyedébe egy-egy megbízottat (komisszárt) nevezünk ki. A Skót-negyedbe Johann Wich, a Khärner-negyedbe Johann Martin Drach, a Vibner-negyedbe Matthaues Schmidt, a Stuben-negyedbe pedig Johann Georg Heyweck belső tanácsost.

Harmadszor: az említett négy megbízott mindegyike mellé egy egészségügyi felügyelőt (*sollicitator sanitatis*), egy ellenőrt, egy lakatost és egy bérszolgát,² valamint egy, a megfelelő negyed nevével megjelölt járványkocsit rendelünk a fertőzött és elhunyt személyek elszállítására, valamint négy hordárt is a fertőzött betegek liferálására.

¹ Franciscus Xaverius LINZBAUER, *Codex Sanitario-Medicinalis Hungariae*, Budae, Typis Caesareo-Regiae Scientiarum Universitatis, 1852, I, 299–300. (434.)

² Sperer und Steuer-Diener. A Sperer az, aki lezárja (sperrt) a fertőzött házakat. A Steuer-Diener nyilván nem adóügyi szolgálja, hanem pénzért alkalmazott szolgálja.

A halál diadala (ismeretlen olasz mester olajfestménye, Nápoly, 1656)

Negyedszer: e közhasznú tevékenység könnyebb végrehajtása érdekében a négy említett megbízott mellé csatlakozzon még néhány utcai megbízott is, akik a fertőzött betegek és a halottak észlelését a lehető leggyorsabban elvégzik, illetve e beteg és halott személyeket a városból kiviszik a lazarettumba,³ továbbá a szennyezett lakásokat és házakat azonnal bezárják, illetve az utcákon fellelhető mocskot eltakarítatják, továbbá tevékenységükről naponta írásban jelentést készítenek, s e beszámolójukat az egészségügyi igazgatói tisztelet betöltő királyi városbíró kezébe juttatják. Az említett városbíró pedig súlyos testi és halálos büntetés terhe mellett köteles a mi legfelsőbb kormányunkat naponta informálni, amely büntetést azokon is haladéktalanul végre kell hajtani, akik feladataikat hanyagul látják el.

Ötödször: mivel a fertőzött beteg személyek testi és lelki üdvéről egyaránt gondoskodni kell, a püspöki ordinarius úr és a szerzetesrendek rendeljenek ki gyóntatóatyákat, valamint az orvos-

³ Lazareth – a lazarettum afféle szükségkórház, amelynek legfontosabb ismertetőjegye, hogy a településen kívül áll. Az eredeti olasz lazarettók olyan intézmények voltak, amelyekben a hajók negyven napig vesztegeltek, mielőtt rakományuk és legénységük a városba léphetett volna. Ez volt a karantén (quaranta = 40). Ezeket a kórházakat a „koldus Lázáról” nevezték így.

karról is küldjenek ki három olyan orvost, akik a Tiefe Grabenen, a Zettel-Schreiber, illetve a Grünwald házban rendelnek majd abból a célból, hogy a betegeket kezelésben részesíthessék.

Hatodszor: egyúttal utasítjuk a következő elővárosokban található bírókat, úgymint: 1. a gabona- és árupiacon, 2. Szent Ulrich von Neubauban, 3. a Lipótvárosban, 4. a Weiss-Gäerber és az országutak közt, 5. a Rossauban, 6. a Skót-kapu előtt, 7. a Laimgruebenen, a Winmühlnél és a Schiffnél találhatóakat, hogy esküdtjeikkel összefogva igyekezzenek minden erejükkel azon lenni, hogy a fertőzött betegeket és a halott személyeket azonnal észleljék, és hogy a betegeket a négy negyedhez kirendelt szállítókoszin mihamarabb a lazarétumba szállíttassák. A halottakat pedig késelem nélkül az egyes elővárosokon kívül felállított és palánkkal körülvett, kapuval és zárral őrzött és a hullák beszórásához elegendő mésszel ellátott sírokba temessék. Gondoskodniok kell továbbá arról is, hogy a fertőzött szobákat és házakat mielőbb lezárassák, s minden mocskot az utcákról alaposan kitakaríttassanak.

E bíróknak továbbá kötelességük az is, hogy elvégzett feladataikról (nevezetesen arról, hogy a betegeket észlelték és a lazarétumba szállították, a halottakat eltemették, a fertőzött lakásokat és házakat valóban lezárták-e, valamit arról, hogy a halottakat minden egyes nap a számukra ásott sírba temették-e, és eltakarították-e a szemetet az utcákról), vagyis mindezekről kötelesek benyújtani beszámolójukat a császári városbíróknak, a városbíró pedig köteles az ekképpen beérkezett információkat a mi alsó-ausztriai tartományi kormányunkhoz továbbítani, ellenkező esetben az illetőt, mivel feladatai elvégzésében hanyagságot tanúsított, a fent említett súlyos testi és halálos büntetéssel kell sújtani [...].

